

CZINER SZILVIA

Önkormányzati válságkezelés

Válaszok az energiaszegénységre a települési támogatás szabályozásán keresztül

TANULMÁNY

DOI: 10.56699/MT.2024.1.2

ABSZTRAKT

A Covid-19-járvány és az azt követő energiaválság tovább súlyosbította a már meglévő problémákat a szegénység, ezen belül az energiaszegénység terén. Ezzel egyidejűleg a központi elvonások szűkítették az önkormányzatok pénzügyi lehetőségeit a legsérülékenyebb társadalmi csoportok szociális nehézségei enyhítését célzó, érzékelhető mértékű energiátámogatás biztosítására. Az önkormányzatok finansziális nehézségei költségvetésük szigorítását követelik meg, amely a kiadási oldal tételeinek jelentős visszametszését s így a települési támogatásra szánt források csökkentését eredményezheti. A jelen esettanulmány, mely Baján készült, kvantitatív (statisztikai adatok), valamint kvalitatív módszerrel (dokumentumelemzés) azt vizsgálja, hogy a települési önkormányzat a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott települési támogatás ellátási forma szabályozásán keresztül milyen mértékben járult hozzá az energiaszegénység problémájának kezeléséhez a 2020 és 2022 közötti időszakban.

KULCSSZAVAK: energiaszegénység, szociális jogok, települési támogatás

A Covid-19-járványügyi veszélyhelyzet időszakában a pandémia megfékezésére hozott korlátozó intézkedések, így a bezárások és távmunka miatt a háztartások többet költöttek energiára (Popovici, 2021), miközben sokakat sújtott ideiglenes vagy tartós munkanélküliség. Az energiaszegénységet e két tényező együttes hatása jelentősen súlyosbította, egyrészt az energiaköltségek megfizethetőségével kapcsolatos problémákból, másrészt a háztartások megfelelő szintű energiaszolgáltatásának hiányából fakadóan (Batlle, 2020). 2022-ben az energiahordozók ára rekordmagasságot ért el, tovább mélyítve a jövedelmi hátrányokkal küzdő háztartások kiszolgáltatottságát, amelyek bevételeik nagyobb hányadát költik lakhatási költségekre és élelmiszerre, ezért az energiaárak növekedésével szemben sokkal sebezhetőbbek (García-Muros et al., 2023).

Magyarországon az energiahordozók hatósági árszabásával végrehajtott rezsicsökkentés mérsékelte a háztartások lakásfenntartással kapcsolatos terheit. Az intézkedés ugyanakkor figyelmen kívül hagyta az egyéb, például szilárd tüzelőanyagot használó, jellemzően leghátrányosabb helyzetű háztartásokat (Csepregi, 2022). Az energiaválság hatására a kormány döntése alapján 2022 augusztusától a rezsicsökkentett árú energiahordozókhoz való hozzájutás a lakossági átlagfogyasztás szintjéig biztosított a háztartások részére. Az intézkedés a háztartások nagyságát, energiaszükségletük összetételét (például árammal fűtők), szociális rászorultságát nem veszi figyelembe (Czirfusz, 2022), így az előrejelzések szerint a háztartások közel fele esik ki (részlegesen) a támogatott árkategóriából (Csepregi, 2022).

Magyarországon a Covid-19-járvány, majd az ezt követő energiaválság okozta szociális nehézségek kezelése, a háztartások eladósodásának megakadályozása, a megfelelő mennyiségű energia megfizetésének támogatása nehéz helyzet elé állította a sok esetben likviditási problémákkal küzdő önkormányzatokat, mivel a hátrányos szociális helyzetű háztartások lakhatással kapcsolatos költségeinek megfizetéséhez célzott pénzbeli központi támogatás 2015 óta nincs biztosítva. A szociális törvény a települési önkormányzatok képviselő-testületének hatáskörébe utalta a szociális ellátások formáinak és a hozzáférés feltételeinek szabályozását költségvetési lehetőségeik és a helyi viszonyok figyelembevételével.

Vizsgálatunk fókuszában a bajai önkormányzat által a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott települési támogatás és kiegészítő lakhatási támogatás szabályozása áll, mivel e két ellátási forma biztosít rendszeres célzott támogatást a szociálisan rászorult háztartások lakhatási költségeinek enyhítéséhez. A Baján készült esettanulmány kvantitatív (a támogatásban részesített háztartások száma, a támogatás éves összege, a támogatási formára fordított önkormányzati kiadások) és kvalitatív módszerekkel (képviselő-testületi előterjesztések, döntések) vizsgálta meg az önkormányzati reakciókat és következményeiket a 2020 és 2022 közötti időszakban. A kutatás arra a kérdésre kereste a választ, hogy az önkormányzat költségvetési forrásainak szűkülése ellenére szándékozott-e tudott-e hozzájárulni az energiaszegénység problémájának enyhítéséhez.

A tanulmány elsőként bemutatja az energiaszegénység jelenségét, majd ismerteti az önkormányzatok feladatellátását és finanszírozását érintő főbb változásokat. Ezt köve-

Magyarországon a Covid-19-járvány, majd az ezt követő energiaválság okozta szociális nehézségek kezelése, a háztartások eladósodásának megakadályozása, a megfelelő mennyiségű energia megfizetésének támogatása nehéz helyzet elé állította a sok esetben likviditási problémákkal küzdő önkormányzatokat, mivel a hátrányos szociális helyzetű háztartások lakhatással kapcsolatos költségeinek megfizetéséhez célzott pénzbeli központi támogatás 2015 óta nincs biztosítva.

tően megvizsgálja az érintett önkormányzat lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott települési támogatás és kiegészítő lakhatási támogatás ellátási formáinak szabályozását, módosításuk indokait és várt társadalmi hatásait. A statisztikai eredmények és a következtetések ismertetését követően a tanulmány a megállapítások összegzésével zárul.

AZ ENERGIASZEGÉNYSÉG JELENSÉGE, FOGALMA, INDIKÁTORAI

Az energiaszegénység nemcsak jövedelmi szegénységet jelent, hanem rosszabb lakásmi-nőséget, ezáltal nehezebben megfizethető, magasabb energiaköltséget is (Feldmár et al., 2021). Az Európai Parlament és a Tanács energiahatékonyságról és az (EU) 2023/955. rendelet módosításáról szóló irányelve az energiaszegénységet így határozza meg: „...az az állapot, amikor egy háztartás nem fér hozzá alapvető energiahatékonysági szolgáltatásokhoz, amennyiben e szolgáltatások az élet- és egészségügyi körülmények alapvető szintjét és tisztességes színvonalát biztosítják az adott nemzeti kontextusban, a hatályos nemzeti szociálpolitikai és egyéb releváns nemzeti szakpolitikai összefüggésben, ideértve a megfelelő fűtést, meleg vizet, hűtést, világítást és az árammal működő készülékekhez szükséges energiát, amely állapotot több tényező együttes fennállása okozza, beleértve legalább a megfizethetlenséget, a rendelkezésre álló jövedelem elégtelenségét, az energia-kiadások magas szintjét és a lakóingatlanok alacsony energiahatékonyságát” (EU, 2023: I. fejezet 2. cikk 52). Mivel az energiaszükségletek országonként és azokon belül – az eltérő szokások és infrastruktúra miatt – területi egyenlőtlenséget mutatnak (Pereira–Marques, 2023), a tagállamokra hárul az energiaszegénység fogalmának és tartalmi elemeinek meghatározása (Sáfián-Farkas, 2023), valamint kiterjedtségének felmérése olyan mutatószámok alkalmazásával, melyek a megfelelő fűtés hiányát, a közüzemi tartozást, a lakás fizikai állapotát és a szegénységi arányt (a medián ekvivalens jövedelem 60 százaléka alatt élők) veszik figyelembe (EU, 2023). Az energiaszegénység kockázatának leginkább kitétek a kedvezőtlen jövedelmi helyzetű idős egyedülállók, a gyermeküket egyedül nevelők, a munkanélküliek és a nagycsaládosok (Feldmár et al., 2021). Az energiaszegénység jelenségét vizsgáló tanulmányok, illetve uniós közlemények felszólítják a tagországokat, hogy a probléma kezelésére irányuló szakpolitikai intézkedések kidolgozása során fordítsanak figyelmet a legkiszolgáltatottabb helyzetű csoportoknak juttatott közvetlen pénzügyi támogatásokra (EP, 2022; Feldmár et al., 2021), mivel ezek válsághelyzetben az energiaszegénység mérséklésének leghatékonyabb eszközei (García-Muros et al., 2023).

Hazánkban az energiaszegénységgel foglalkozó célzott szakpolitika tervezését, az érintett háztartások azonosítását segítő definíciót, illetve indikátort még nem dolgozták ki (Sáfián-Farkas, 2023). Az energiaszegénység elleni küzdelem egyik fontos elemének tekinthető a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott települési támogatás, amelyet az önkormányzatok adhatnak, és amely pénzbeli és természetbeni ellátásként is megállapítható. Ennek célja, hogy a lakás fenntartásával kapcsolatos költségekhez anyagi támogatást biztosítson a szociálisan rászorult háztartások részére.

A vizsgált településen a jogosult háztartások jövedelmi hátrányaik mellett sok esetben alacsony infrastruktúrájú tanyakörzetekben fekvő ingatlanok tulajdonosai, illetve használói. Több háztartás nem rendelkezik gázszolgáltatással, így a fűtést egyre dráguló tüzfával, szénnel, palackos gázzal, a házi áramellátást pedig áramfejlesztő költséges használatával kénytelenek megoldani. A rossz energiahatékonyságú ingatlanban élők emellett gyakrabban használnak régi, elavult, nagy fogyasztású háztartási gépeket (vilanybojler, hűtőgép, hőszigetelő, olajradiátor stb.), illetve a vízellátás biztosításához hidrofot, melyek hozzájárulhatnak a rezsicsökkentett mértékű energiamennyiségen túli fogyasztáshoz (Előterjesztés, 2022). Az energiaszegény háztartások azonosítására helyi szinten – az Európai Unió által előírt valamennyi indikátor figyelembevételével – kidolgozott mutatók hiánya, illetve adathiány miatt nincs mód; a lakások energiahatékonysági jellemzőinek elemzése túlmutat e tanulmány keretein. A szegénységi küszöb mint az energiaszegénység javasolt jövedelmi mutatószáma alkalmazásával vizsgálható, hogy az önkormányzat saját rászorultsági küszöbértéke szabályozásával elérte-e a jövedelmi szempontból energiaszegény háztartásokat, vagy azok szociális hátrányaik ellenére e körön kívül rekedtek. A szegénységi küszöb Magyarországon (egyszemélyes háztartás esetén) a 2015. évi 73 900 forintról 2020-ban 116 158 forintra, 2022-ben 145 185 forintra nőtt (KSH, 2022).

AZ ENERGIASZEGÉNYSÉG MÉRSÉKLÉSÉT CÉLZÓ ÖNKORMÁNYZATI TÁMOGATÁS SZABÁLYOZÁSA

A szociális törvény módosításával 2015. március 1-jétől megszűnt a normatív lakásfenntartási támogatás, mely valamennyi településen egységes mértékű és hozzáférésű központi támogatást biztosított a szociálisan rászorult háztartások részére lakásfenntartással kapcsolatos költségeik enyhítéséhez. Ezt követően az önkormányzat szociális feladatainak támogatásához a központi költségvetés a település adóerő-képessége mértékében járul hozzá, ennek felső határa 35 000 Ft/fő (Magyar Országgyűlés, 2022). Azok az önkormányzatok, melyek adóerő-képessége meghaladja ezt a mértéket – ide tartozik a vizsgált önkormányzat is –, száz százalékban saját költségvetésük terhére tudnak települési támogatást megállapítani. Az önkormányzatok súlyos pénzügyi nehézségei dacára a kormány a koronavírus-járvány elleni védekezés költségeinek központi finanszírozásához, valamint a pandémia gazdasági következményeinek enyhítéséhez az önkormányzatok egyes adóbevételeinek teljes vagy részleges elvonásáról, így a gépjárműadó 2020. január 1-jétől történő központi elvonásáról (Kormány, 2020b), 2021. január 1-jétől a mikro-, kis- és középvállalkozásnak minősülő vállalkozók helyi iparüzési adó megfizetése alól való 50 százalékos mentességének biztosításáról döntött (Kormány, 2020a). Ez utóbbinak a helyi közlekedés finanszírozásán túl fennmaradó része szolgálta a képviselő-testület hatáskörébe tartozó szociális ellátások finanszírozását (Magyar Országgyűlés, 1990).

Az önkormányzati támogatások szabályozása során az energiaszegénységgel érintett háztartások lehatárolása olyan szakpolitikai kérdéssé vált, melyet alapvetően determi-

nál az önkormányzatok bevétele. Vagyis elsősorban a pénzügyi lehetőségek határozzák meg az egyes szociális ellátások kialakítását, ezáltal a jogosultság rászorultsági feltételeinek és a juttatott támogatás összegének meghatározását, aminek egyenes következménye lehet az ellátások célzottságának és hatékonyságának gyengülése.

A vizsgált település önkormányzatának képviselő-testülete 2015 márciusától szociális rendeletében (Baja, 2015) szabályozta a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott települési támogatást, mely a szociálisan rászorult háztartások részére lakásuk fenntartásával kapcsolatos kiadásokhoz nyújt pénzbeli, illetve természetbeni hozzájárulást a kérelemben megjelölt kiadás (villanyáram-, gáz-, távhő-, víz- és csatornadíj, hulladékgyűjtési díj, közszolgáltatási díj, lakbér, albérleti díj, tűzifa vásárlása) mérsékléséhez. Az egy év időtartamú ellátás megállapítását jövedelem-, vagyon- és lakó-környezet-vizsgálat előzi meg. 2020 és 2022 között a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott települési támogatás rendeleti szabályozását három alkalommal módosította a képviselő-testület. A támogatás kiegészítésére, valamint a helyi közösség szociálisan rászoruló háztartásai minél szélesebb körének elérésére vezették be 2022. november 1-jétől a 2023. március 31-éig megállapítható és folyósítható kiegészítő lakhatási támogatást (Baja, 2022).

A szociális rendelet megalkotásakor és módosításakor a tervezetet minden esetben indokolni kell, meghatározva azokat a szakmai, gazdasági, társadalmi célokat és okokat, melyek miatt az adott szabályozás szükséges, s bemutatva annak várható hatásait. Az előterjesztés kötelező eleme az előzetes hatásvizsgálat, mely kiterjed a jogszabály költségvetési, társadalmi, gazdasági, adminisztratív, egészségi és környezeti hatásaira, megalkotásának szükségességére, hiányának várható következményeire, végrehajtásának feltételeire (Magyar Országgyűlés, 2010).

A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A kutatás kvalitatív módszer segítségével vizsgálta meg, hogy a bajai önkormányzat a koronavírus-járvány, illetve az energiaválság okozta nehézségekre adott-e válaszlevegéseket, és azok milyen mértékben járultak hozzá az energiaszegénység problémájának kezeléséhez a 2020 és 2022 közötti időszakban. A kutatás a képviselő-testületi előterjesztések elemzésével tárta fel a jogszabály-módosítás indokait és tervezett társadalmi hatásait, ami lehetőséget nyújtott a jogalkotói szándék megismerésére, így annak vizsgálatára, hogy az önkormányzat döntéseit mennyiben alapozták meg az energiaszegénység csökkentésére irányuló szakmai szempontok.

A kutatás kvantitatív módszerrel – az önkormányzat statisztikai adataira támaszkodva – vizsgálta meg, hogy a helyi szociális rendelet módosításai hogyan alakították a rászorultak körét és a támogatás mértékét. Ennek meghatározására a 2020-ban, 2021-ben és 2022-ben lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott települési támogatásban és kiegészítő lakhatási támogatásban részesített háztartások számának, a támogatás egy főre jutó összegének és a támogatásokra fordított éves költségvetési

kiadásnak a statisztikai elemzésével került sor. A támogatásban részesített háztartások számának meghatározásakor nem halmozott adatot használt a kutatás, azaz a kétféle juttatásban részesülők csak egyszer lettek beszámítva a támogatottak létszámába, ezáltal pontos adatot kaphattunk arról, hány szociálisan rászoruló háztartást ért el a támogatási forma, és milyen mértékű a részükre megállapított ellátás összege.

EREDMÉNYEK

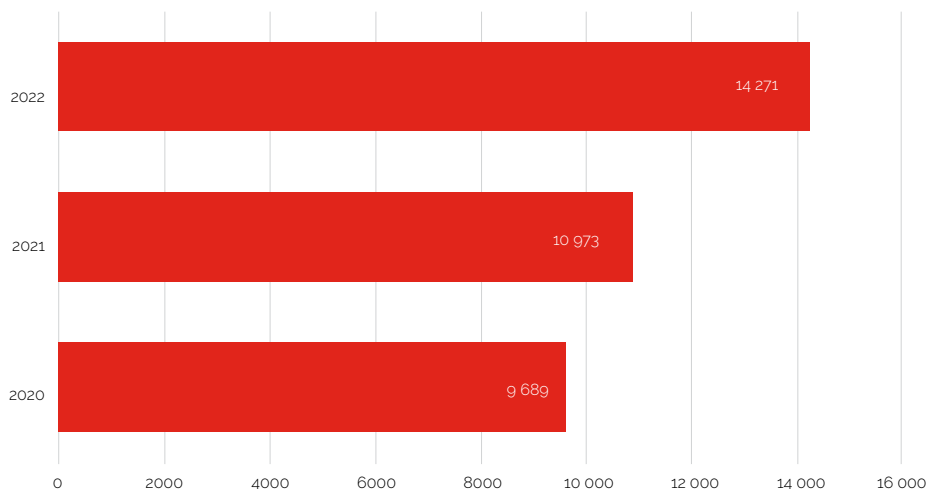
A képviselő-testület a járványügyi veszélyhelyzet időszakában, 2020 szeptemberében a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott települési támogatás jogosultsági jövedelemhatárának emeléséről döntött (Előterjesztés, 2020a). Ennek nyomán a háztartás egy fogyasztási egységre jutó jövedelmére vonatkozó jövedelemhatár a korábbi értékéről, az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 250 százalékáról (71 250 Ft), annak 300 százalékára (85 500 Ft) növekedett. A rendelet módosítását a gazdasági válságnak a társadalom leginkább kiszolgáltatott csoportjaira gyakorolt hatásán, valamint a lakásfenntartással kapcsolatos kiadások emelkedésén túl az indokolta, hogy a jövedelmek kisebb mértékű növekedése miatt 2015 óta közel harmadára csökkent a támogatottak köre. Az előterjesztés a módosítás társadalmi hatásaként a rászoruló háztartások körének bővülését és a közüzemi díjhátralék felhalmozása veszélyének csökkentését jelölte meg.

A támogatás legkisebb adható összege a helyi rendelet 2020. decemberi módosításával (Előterjesztés, 2020b) 2021. január 1-jétől kétezer forintról ötezer forintra emelkedett. Az intézkedést a kedvezőtlen gazdasági folyamatokkal, a fogyasztási cikkek és a szolgáltatások árának növekedésével, ezen belül a lakásfenntartással kapcsolatos kiadások emelkedésével, a társadalmi juttatások és bérek vásárlóértékének csökkenésével indokolta az előterjesztő. A módosítás céljaként megjelenik a közüzemi díjhátralék felhalmozása elleni védelem, valamint az egészségesebb életfeltételekhez való hozzájárulás. Az előterjesztés szerint a támogatási összeg emelésének vélelmezhető társadalmi hatása, hogy hozzájárul a szociális hátrányokkal küzdő háztartások megélhetési és létfenntartási problémáinak enyhítéséhez.

Az energiahordozók ára ugrásszerű növekedésének, az energiaválságnak, az inflációnak és a gazdasági válságnak, valamint a rezsicsökkentés szűkítésének a figyelembevételével 2022 októberében a képviselő-testület a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott települési támogatás jogosultsági jövedelemhatárát százezer forintra emelte, s egyúttal bevezetett egy új ellátási formát, a kiegészítő lakhatási támogatást (Előterjesztés, 2022). Ez utóbbi 2022. november 1-jétől 2023. március 31-éig azoknak a háztartásoknak nyújt havi hatezer forint, egyedül élők, illetve gyermeküket egyedül nevelők esetén nyolcezer forint támogatást, ahol az egy főre jutó jövedelem nem haladja meg a százhuszezer forintot. A módosítás figyelembe vette a rossz energiahatékonyságú ingatlanokat használó, rezsicsökkentésben nem részesülő, valamint az elégtelen infrastruktúrából származó hátrányok miatt rezsicsökkentésen túl fogyasztó háztartások megnövekedett

költségeit. Az előterjesztő az intézkedés várható társadalmi hatásait a szociálisan rászorult háztartások szélesebb körének elérésében, lakásfenntartási költségeik enyhítésében, a szociális nehézségek mérséklésében határozta meg. Az intézkedésben – magasabb összegű támogatás biztosításával – kiemelt figyelmet kaptak az energiaszegénységgel leginkább sújtott csoportok, a gyermeküket egyedül nevelő szülők és az egyedül élő személyek.

1. ábra: Támogatásra fordított éves költségvetési kiadás (2020, 2021, 2022)

Az adatok forrása: Tájékoztató, 2023

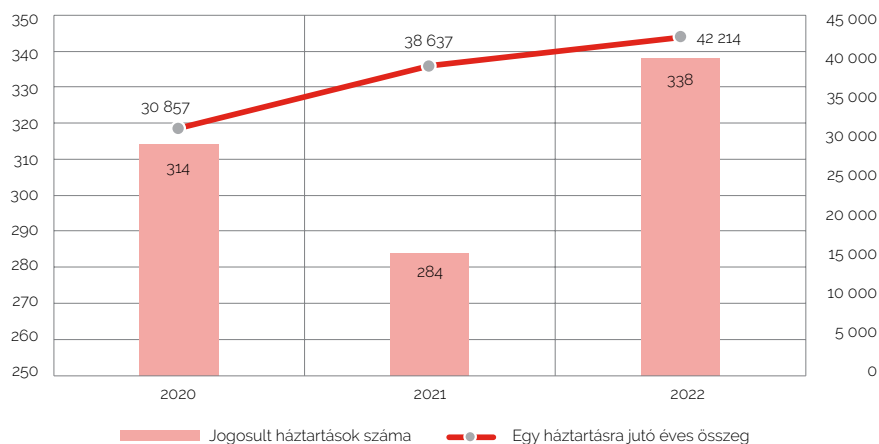
Az 1. ábrán látható, hogy a lakásfenntartási kiadásokat kompenzáló támogatásokra fordított bajai önkormányzati kiadás 2020-tól folyamatosan emelkedik, 2022 végéig a növekedés üteme meghaladta a 47 százalékot.

A 2. ábra adatai szerint az egy háztartásra jutó ellátás összege növekvő tendenciát mutat. Míg 2020-ban 30 857 forint, 2021-ben 38 637 forint, addig 2022-ben – a kiegészítő lakhatási támogatást figyelembe véve – már 42 214 forint éves összegű támogatással segítette az önkormányzat a rászoruló háztartásokat. A támogatás egy háztartásra jutó éves összege 2020-ról 2021-re 25 százalékkal, 2021-ről 2022-re 9 százalékkal emelkedett. A válságok időszakában az önkormányzat a lakhatási kiadások kompenzálását elősegítő ellátások összegét 2020 és 2022 között 34 százalékkal növelte meg.

A statisztikai adatok szerint az ellátásban részesülő háztartások száma 2020-ról 2021-re 10 százalékkal csökkent, viszont 2021-ről 2022-re 19 százalékkal nőtt. 2022-ben közel 8 százalékkal több háztartás kapott támogatást lakhatási kiadásai viseléséhez, mint 2020-ban.

A bajai önkormányzat képviselő-testülete az inflációs hatások követése céljával két alkalommal döntött a jogosultsági jövedelemhatár emeléséről, így támogatva azokat a rá-

2. ábra: A támogatásban részesülő háztartások száma és az egy háztartásra jutó támogatás összege (2020, 2021, 2022)

Az adatok forrása: Tájékoztató, 2023

szorultakat, akik korábban nem voltak jogosultak az ellátásra, vagy az infláció korrekciójaként kiigazított jövedelmük növekedése miatt – a jövedelemhatár kismértékű túllépése esetén is – elestek a támogatástól. A támogatási forma 2015-ös bevezetésétől eltelt öt évben a támogatás rászorultsági küszöbe nem emelkedett, ennek eredményeként 2020-ra a háztartások közel egyharmada elveszítette jogosultságát. A jövedelmi feltétel első korrekciója megkésett, mértéke nem bizonyult elégségesnek, jelentősen elmaradt a szegénységi küszöbértéktől, így a módosítás a kívánt hatást – a támogatásra jogosult háztartások körének bővítését – nem tudta elérni. Ennek következményeként 2021-ben az előző évhez viszonyítva a háztartások további 10 százaléka szorult ki az ellátásból. A jogosultsági jövedelemhatár 2022-ben megszavazott 17 százalékos emelésével és a kiegészítő lakhatási támogatás bevezetésével sikerült az önkormányzatnak megállítania a jogosult háztartások számának csökkenését, illetve – a szabályozással megcélozott társadalmi hatást elérve – 2021-hez viszonyítva 19 százalékos növekedést realizálnia. A támogatás egy háztartásra jutó éves összege a vizsgált időszakban folyamatos növekedést mutat, így 2020-ról 2021-re 25 százalékkal, 2021-ről 2022-re 9 százalékkal magasabb támogatási összeggel járult hozzá a bajai önkormányzat a szociálisan hátrányos helyzetű háztartások lakásfenntartási kiadásaihoz.

ÖSSZEGZÉS

Hazánkban az energiaszegénység definiálása és a kezelésére alkalmas módszerek kidolgozása még várat magára. A rászoruló háztartások lakhatási költségeinek megfizetését a rezsi-csökkentés sok esetben nem segíti az intézkedés alá nem tartozó energiahordozók használata vagy éppen a területi és szociális hátrányokból fakadó túlfogyasztás

miatt. A központi költségvetés által finanszírozott, egységes, célzott támogatás helyett a települési önkormányzatok döntési jogosítványa, hogy politikai, szakmai elképzeléseik és csökkenő költségvetési lehetőségeik fényében adnak-e és milyen feltételek mellett nyújtanak támogatást az energiaszegénység enyhítéséhez. Ennek szándéka jelenik meg a bajai önkormányzatnak a lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások viseléséhez nyújtott települési támogatást és a kiegészítő lakhatási támogatást érintő szabályozásában. Az ezzel kapcsolatos előterjesztések szövegében szerepelnek az energiaszegénység dimenziói, valamint a mérséklésre irányuló célok, így a szociális hátrányok csökkentése mellett a közüzemi díjhátralék felhalmozása elleni védelem és az egészségesebb életfeltételek biztosítása. A statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy a bajai önkormányzat az egymást követő válságok időszakában – a rendelkezésre álló források csökkenése ellenére – konkrét lépéseket tett a szociális hátrányokkal küzdő háztartások energiaszegénységgel kapcsolatos nehézségeinek kezelésére, figyelmet fordítva a jogosultsági jövedelemhatár és a támogatási összeg indexálására az inflációs hatások kivédése céljából, a feladat ellátásához szükséges pénzügyi források egyidejű növelésével. Ugyanakkor a statisztikai adatok rámutatnak, hogy a szociálisan rászorult háztartások megfelelő színvonalú szociális védelme a jelenleginél nagyobb költségvetési ráfordítást igényelne, mivel a szegénységi küszöb értékének kétszeres növekedését nem követte megfelelő mértékben a jogosultsági jövedelemhatár változása, ami

A feladat központi költségvetésből való finanszírozása megfelelő mértékű támogatást biztosítva a probléma kezeléséhez nemcsak egészségesebb lakhatási feltételeket teremtene, de hatékonyan járulna hozzá a közüzemi díjhátralékok felhalmozásának, a kilakoltatásnak és a hajléktalanná válásnak az elkerüléséhez.

az energiaszegény háztartások támogatásból való kiszorulását eredményezte. Az energiaszegénység az energiaválság következtében mind kiterjedtségét, mind mélységét tekintve egyre súlyosabbá válik, aminek kezelése az Európai Unió a Fit for 55 javaslatcsomag épületenergetikai reformjának és a kapcsolódó szakpolitikáknak a célkitűzéseit szem előtt tartva megoldást sürget (Sáfián-Farkas, 2023). Az energiaszegénység területi sajátosságai miatt a decentralizált megoldások figyelemmel lehetnek a településen élők szokásaira, a helyi adottságokra, melyek meghatározzák a lakhatási lehetőségeket és az energiaszolgáltatásokhoz való hozzáférést. Az energiaszegénység fogalmának, illetve a méréséhez szükséges indikátoroknak

a meghatározásával kialakítható olyan szabályozás, melyben a támogatás jobban céloz, vagyis valamennyi érintett háztartást elér. A feladat központi költségvetésből való finanszírozása megfelelő mértékű támogatást biztosítva a probléma kezeléséhez nemcsak egészségesebb lakhatási feltételeket teremtene, de hatékonyan járulna hozzá a közüzemi díjhátralékok felhalmozásának, a kilakoltatásnak és a hajléktalanná válásnak az elkerüléséhez.

Ábrajegyzék

1. ábra: Támogatásra fordított éves költségvetési kiadás (2020, 2021, 2022).
Az adatok forrása: Tájékoztató, 2023, https://www.bajaionkormanyzat.hu/images/2023/02/21/KT_01_ET_tajekoztatas.szocialis.ellatasokrol.pdf (letöltve: 2023. 08. 09.).
2. ábra: A támogatásban részesülő háztartások száma és az egy háztartásra jutó támogatás összege (2020, 2021, 2022). Az adatok forrása: Tájékoztató, 2023, https://www.bajaionkormanyzat.hu/images/2023/02/21/KT_01_ET_tajekoztatas.szocialis.ellatasokrol.pdf (letöltve: 2023. 08. 09.).

Felhasznált irodalom

- BAJA (2015): Baja Város Önkormányzat képviselő-testületének a helyi szociális ellátásokról szóló 4/2015. (II. 27.) önkormányzati rendelete, <https://or.njt.hu/eli/v01/724319/r/2015/4> (letöltve: 2023. 11. 20.).
- BAJA (2022): Baja Megyei Jogú Város Önkormányzata képviselő-testületének 31/2022. (X. 28.) önkormányzati rendelete, <https://or.njt.hu/eli/v01/724319/r/2022/31> (letöltve: 2023. 11. 20.).
- BATLLE, CARLOS (2020): *Measures to tackle the Covid-19 outbreak impact on energy poverty*, <https://fsr.eui.eu/measures-to-tackle-the-covid-19-outbreak-impact-on-energy-poverty/> (letöltve: 2023. 09. 29.).
- CZIRFUSZ MÁRTON (2022) *Kormányzati szakpolitikák és költségvetési kiadások*, Habitat for humanity, Éves jelentés a lakhatási szegénységről 2022, https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2022/wp-content/uploads/sites/12/2023/01/Habitat_EvesJelentes_2022_02_221213.pdf (letöltve: 2023. 11. 28.).
- CSEPREGI DÓRA FANNI (2022) *Fordulópont a lakhatás megfizethetőségének alakulásában*, Habitat for humanity, Éves lakhatási jelentés 2022, <https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2022/fordulopont-a-lakhatas-megfizethetosegenek-alakulasaban/> (letöltve: 2023. 11. 28.).
- ELŐTERJESZTÉS (2020a): Előterjesztés Baja Város Önkormányzat képviselő-testületének 2020. szeptember 24-i ülésére a helyi szociális ellátásokról szóló 4/2015. (II. 27.) önkormányzati rendelet módosításáról, https://www.bajaionkormanyzat.hu/images/varoshaza/Kozlemenyek/2020/09/16/02/KT_18_ET_Szoc_rendelet_modositas.pdf (letöltve: 2023. 12. 06.).
- ELŐTERJESZTÉS (2020b): 3/2020. (12. 10.) előterjesztés Baja Város Önkormányzat képviselő-testülete részére a helyi szociális ellátásokról szóló 4/2015. (II. 27.) önkormányzati rendelet módosításáról, https://www.bajaionkormanyzat.hu/images/varoshaza/Kozlemenyek/2020/09/16/02/KT_18_ET_Szoc_rendelet_modositas.pdf

- hu/images/varoshaza/Kozlemenyek/2020/12/10/KT_03_ET_szoc_ellatas_4_2015__onk_rend_mod.pdf (letöltve: 2023. 12. 01.).
- ELŐTERJESZTÉS (2022): Előterjesztés Baja Megyei Jogú Város Önkormányzata képviselő-testületének 2022. október 27-i ülésére a helyi szociális ellátásokról szóló 4/2015. (II. 27.) önkormányzati rendelet módosításáról, https://www.bajaionkormanyzat.hu/images/varoshaza/Kozlemenyek/2022/10/21/KT_05_ET_hely.szocialis.rendelet.2015-04.felulvizsgalata.pdf (letöltve: 2023. 12. 02.).
- EP (2022): *Energy poverty in the EU*, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733583/EPRS_BRI\(2022\)733583_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733583/EPRS_BRI(2022)733583_EN.pdf) (letöltve: 2023. 11. 08.).
- EU (2023): Az Európai Parlament és a Tanács (EU) energiahatékonyságról és az (EU) 2023/955. rendelet módosításáról szóló irányelve, EU 2023/1791, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32023L1791#d1e1706-1-1> (letöltve: 2024. 01. 16.).
- FELDMÁR NÓRA – KISS CSABA – BETLEN ANNA – SÁFRÁNY RÉKA – BAJOMI ANNA ZSÓFIA (2021): *Helyzetkép a magyarországi energiaszegénységről*, https://www.habitat.hu/wp-content/uploads/2021/05/Eloszto_Projekt_Helyzetkep_a_magyarorszagi_energiaszegenysegrol.pdf (letöltve: 2023. 09. 02.).
- GARCÍA-MUROS, XAQUÍN – DIAS SOARES, CLAUDIA – URIOS, JESUS – ALONSO-EPELDE, EVA (2023): ‘*Who took the burden of the energy crisis? A distributional analysis of energy prices shocks*’, Policy Report, Institute for European Environmental Policy, https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/04/Who-took-the-burden-of-the-energy-crisis_IEEP-BC3-2023.pdf (letöltve: 2023. 10. 09.).
- KORMÁNY (2020a): A koronavírus-világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges egyes intézkedésekről szóló 639/2020. (XII. 22.) kormányrendelet, <https://njt.hu/jogszabaly/2020-639-20-22> (letöltve: 2023. 09. 02.).
- KORMÁNY (2020b): A Magyarország 2020. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 92/2020. (IV. 6.) kormányrendelet, <https://njt.hu/jogszabaly/2020-92-20-22> (letöltve: 2023. 09. 02.).
- KSH (2022): Szegénységi küszöb egyes háztartástípusok szerint, https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0003.html (letöltve: 2023. 10. 30.).
- MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉS (1990): A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény, <https://njt.hu/jogszabaly/1990-100-00-00.43> (letöltve: 2023. 09. 23.).
- MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉS (2010): A jogalkotásról szóló 2010. évi CXIII. törvény, <https://njt.hu/jogszabaly/2010-130-00-00.3> (letöltve: 2023. 11. 02.).
- MAGYAR ORSZÁGGYŰLÉS (2022): Magyarország központi költségvetéséről szóló 2022. évi XXV. törvény 22. 1.3.1., <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2200025.tv> (letöltve: 2023. 11. 19.).

- PEREIRA, DIOGO SANTOS – MARQUES, ANTÓNIO CARDOSO (2023): How do energy forms impact energy poverty? An analysis of European degrees of urbanisation, *Energy Policy*, 173 (113346) DOI: <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2022.113346>
- POPOVICI, CEZARA (2021): Fighting energy poverty during a pandemic, Findings from the STEP projects, <https://www.enpor.eu/fighting-energy-poverty-during-a-pandemic-findings-from-the-step-project/> (letöltve: 2023. 11. 20.).
- SÁFIÁN-FARKAS FANNI (2023): *Fit for 55 és az energiaszegénység, Az Európai Unió épületenergetikai reformjainak és a kapcsolódó szakpolitikák hatásai a hazai energiaszegénységre*, <https://mehi.hu/wp-content/uploads/2023/01/mehi-fit-for-55-es-energiaszegenyse-2023.pdf> (letöltve: 2023. 11. 08.).

Municipal crisis management: responsibilities and solutions for dealing with energy poverty through the regulation of local support by local authorities

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic and the subsequent energy crisis has further aggravated existing poverty-related issues, including the issues of energy poverty. At the same time, the national budget cuts limited the financial possibilities of local authorities to provide tangible energy support aimed at alleviating the social difficulties of the most vulnerable social groups. The financial difficulties of local authorities necessitate budget cutbacks, including the resources intended for energy support. The present case study of a Southern Hungarian town's (Baja) local authority investigated, using a mixed methods approach, the extent to which local government responses aimed at dealing with energy poverty, including changes to the regulation of housing-related regional provision, contributed to the issue of energy poverty in the period between 2020 and 2022.

KEYWORDS: energy poverty, social rights, municipal support

CZINER SZILVIA | A Pécsi Tudományegyetem Illyés Gyula Főiskolai Karán és a Semmelweis Egyetemen diplomázott, az Eötvös Loránd Tudományegyetem TáTK Szociológia Doktori Iskola Társadalom- és szociálpolitika doktori programjának hallgatója.